

BISERICĂ ȘI NAȚIUNE ÎN PASTORALELE MITROPOLITULUI NICOLAE COLAN

Alexandru Moraru

Viața și activitatea mitropolitului Nicolae Colan a fost tratată sub diferite aspecte¹. Noi ne-am propus să abordăm, în acest studiu, o latură de mare actualitate și anume: *Ideea de Biserică și Națiune în pastoralele de Crăciun și de Paști*² ale ierarhului pomenit.

Trebuie să arătăm de la început că, prin pastoralele sale, vlădica Nicolae Colan s-a adresat unui cerc larg de ascultători (clerici și credincioși), de diferite stări sociale și de anumite nivele de pregătire intelectuală. În ele se vede marea artă a ierarhului amintit care se face înțeles prin limbă și învățătură de credință atât de către cei simpli, dar, în același timp, mulțumește și pretențiile învățaților vremii.

În Pastoralele sale, un loc central îl ocupă Biserica lui Hristos.

În câteva rânduri amintește, celor din eparhia pe care a condus-o, cele patru atribute ale bisericii creștine: "Biserica, cea <<Una, Sfântă, Sobornicea: că și Apostolească>> este obștea cea nouă căreia Hristos i-a făcut început prin întrupare. Sa. În sânul ei petrecem noi, credincioșii, înfrățiți prin iubire, având <<un singur suflet și o singură inimă>> (F. Ap. 4, 32), fie că mărturisim credința cea dreptmăritoare, fie că ne străduim din răspuțeri și ne rugăm cu sârg <<pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelilor lui Dumnezeu Biserici și pentru întrunirea tuturor>> oamenilor în năzuința și voința de a săvârși tot lucrul bineplăcut lui Dumnezeu și nouă de folos."³.

În fraza de mai sus, vlădica Nicolae Colan pomeneste de două categorii de credincioși: credincioșii Bisericii Ortodoxe și alți credincioși creștini, care, deși nu împărtășesc învățătura Bisericii Răsăritene, fac, totuși, eforturi în direcția unității creștine și a păcii în lume. Mulți dintre aceștia își unesc eforturile în cadrul Mișcării Ecumenice.

În scrisul său pastoral, ierarhul Nicolae Colan se arată adeptul dialogului iubirii, urmând modelul iubirii divine, trăită și propovăduită de Fiul lui Dumnezeu. În acest sens arată următoarele: "Iar propovedania Bisericii, toată într-o singură poruncă se adună: <<Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău..., iar pe aproapele tău ca pe tine însuși>> (Matei 27, 37-39). În această iubire se arată credința cea lucrătoare, în stare să mute munții; din ea izvorăsc în chip firesc toate faptele cele bune, plăcute lui Dumnezeu și folositoare obștii în mijlocul căreia trăim"⁴.

Iubirea este centrul și rostul întregii vieți creștine, a întregii vieți omenești. Ea este cârmaciul păcii și a bunei înțelegeri între oameni. Prin ea se nasc, trăiesc și se întăresc popoarele; ea este creatoarea culturii și civilizației întregii lumi. Iubirea este virtutea creștină care ia ființă și trăiește în Biserică și în Veșnicie.

Acesta este motivul pentru care Sfânta Biserică din... "dragoste ne poartă de grijă în toate zilele vieții noastre...; din dragoste ne ceartă, când greșim și ne dă nemăsurată mulțumire sufletească pentru faptele noastre cele bune; din dragoste ne mângâie în necazuri, ne povățuiește în rătăcirii, ne înalță din căderi și ne învie din moarte"⁵.

Ca urmașă fidelă a Bisericii lui Hristos, Biserica Ortodoxă își îndeplinește cu sârg misiunea ei mântuitoare. Ierarhul Nicolae Colan aseamănă Biserica Ortodoxă ca o cetate în care se apără tezaurul credinței creștine primare. În cadrul acestei cetăți se află și Biserica

Ortodoxă Română: "Cine-i una cu noi, în cuprinsul acestei cetăți a Bisericii Ortodoxe, el se simte tare, sporind și tăria obștei noastre românești. Cine-i în cetatea acestei sfințe frății se simte fericit că slujindu-și cu credință nefățărită patria scumpă de pe pământ, va dobândi - prin jertfa lui Hristos cel înviat - și patria de dincolo de moarte"⁶.

Ca cetățeni și credincioși avem datoria sfântă de a sluji cele două cetăți: *Patria* (cu neamul său) și *Biserica*. Drept pildă și model de slujire autentică a celor două cetăți ne este dat însuși Iisus Hristos: "În lucrarea Sa izbăvitoare Fiul lui Dumnezeu a purces de la umilirea Sa, de la milostivirea Sa, de la iertarea Sa, de la iubirea Sa, de la jertfa Sa... Așa să purcedem și noi întru strădania de a sluji fratelui, Regelui, Neamului, Țării - prin aceasta lui Hristos. Fiecare să înceapă deci cu iertarea sa, cu iubirea sa, cu jertfa sa. Ca să se pogoare în sufletele noastre și în mijlocul neamului nostru pacea și bunăînvoirea, pe care au vestit-o îngerii în noaptea sfântă" - Crăciunul⁷.

În concepția mitropolitului Nicolae Colan acțiunea de slujire cuprinde mai multe elemente: *umilire, milostivire, iertare, iubire și jertfă*. Sunt etape ce au fost parcurse de Mântuitorul nostru Iisus Hristos de la nașterea și până la jertfa Sa pe cruce, prin care a adus mântuirea tuturor neamurilor pământului.

Slujirea înseamnă identificarea noastră cu cel în necaz și nevoi, gustarea, împreună cu el, a paharului suferințelor sale de fiecare zi. Slujirea înseamnă jertfă pentru *Biserică* și *Neamul* din care facem parte.

Într-una din pastorale face un aspru rechizitoriu celor care din anumite motive sau interese se fac trădători de neam și țară. Acelora se adresează prin cuvinte ca acestea: "Sau socotește cineva că împlinește legea lui Hristos - închinându-I-se numai și trădându-și neamul din care face parte? Căci toți suntem ai neamului și neamul este al nostru, al tuturor. O singură făptură suntem. Și precum nu este mântuire veșnică în afară de Biserică, așa nu este mântuire vremelnică în afară de neamul întru care ne-am născut. Ca fii credincioși ai aceluiași Biserici dreptmăritoare ne împărtășim din același pahar al jertfei Mântuitorului, iar ca fii credincioși ai aceluiași neam ne împărtășim din paharul jertfelor acelorași înaintași, pe-al căror drum de iubitoare frăție se cuvine să umblăm"⁸.

În paragraful de mai sus, vlădica Nicolae Colan face o îndrăzneată afirmație: obligația de a ne jertfi în mod egal atât pentru *Biserică* cât și pentru *Neam*. După gândirea sa, ambele jertfe își au izvorul în Iisus Hristos, de la care a venit pentru omenire jertfa supremă și spre care trebuie să se îndrepte jertfa fiecărei ființe omenești, fie că-i pentru *Biserică*, fie că-i pentru *Națiune*.

Mitropolitul Nicolae Colan tratează în Pastoralele sale și unele evenimente istorice. Istoria neamului românesc din Transilvania a fost brăzdată de nenumărate suferințe, care au lăsat cicatrice și urme adânci în sufletul locuitorilor acestei părți de țară. Una dintre marile nedreptăți ale istoriei a fost Dictatul de la Viena (30 august 1940)⁹, când Transilvania, pământ românesc a fost rupt de la sânul Patriei Mamă. Referindu-se la acest fapt, ierarhul Nicolae Colan arată: "Judecata de la Viena a împărțit Ardealul în două. Prin ea ați fost despărțiți și voi, iubiții mei fii sufletești. Unii ați rămas în România, iar alții veți trăi de aici înainte în cuprinsul statului ungar. Jertfa acestei împărțiri s-a dus cu bunul gând de a păstra pacea măcar în acest ostrov al pământului, pe care voința lui Dumnezeu a rânduit să trăiască împreună, în pace, fiii națiunii românești și ai celei maghiare.

De aceea, dragii mei, pace și bună înțelegere să fie între voi toți; pace și încredere în purtarea de grijă a Părintelui ceresc, care ne-a certat de multe ori, dar niciodată nu ne-a părăsit"¹⁰.

Textul de mai sus face parte dintr-o scrisoare pastorală adresată de vlădica Nicolae

Colan credincioșilor săi, în 5 septembrie 1940, la câteva zile după Dictat. Îngrijorat de soarta românilor transilvăneni, după Arbitrajul de la Viena, se adresează cu această scrisoare ce avea scopul de a îndemna pe credincioși la *calm, ascultare și înțelepciune*, adevărate scuturi împotriva vrășmășiei, urii și persecuției.

În aceeași scrisoare face credincioșilor îndemnuri disperate ca acestea: "Vă îndemn, deci, iubii mei fii sufletești, să lepădați din sufletul vostru orice deznădejde, orice ură, orice dor de răzbunare. Strângeți cu bucurie curată orice mână ce vi se întinde în numele păcii... Umpleți-vă sufletul cu nădejdea în Dumnezeu, căci: <<Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de la El este>>".

Fiți ascultători față de stăpânirea legiuită și mai presus de toate fiți devotați ai Bisericii noastre strămoșești¹¹.

Pentru a fi cât mai sigur că povețele sale vor fi ascultate, ierarhul pomenit se adresează și conducătorilor sufletești ai credincioșilor din eparhia sa: "Preoți, frați împreună slujitori, stați cu căldură și jertfă lângă poporul vostru credincios. Fiilor credincioși stați cu ascultare lângă părinții voștri cei duhovnicești. Întăriți-vă unii pe alții cu iubire frățască. Rugați-vă pentru mine și eu mă voi ruga pentru voi cu nezdruccinată nădejde, că bunul Dumnezeu ne va ajuta să ne păstrăm și-n noua patrie curățenia și frumusețea sufletului nostru ortodox românesc"¹².

Pastorala de la Crăciunul anului 1940 îndeamnă, din nou, la ascultare, răbdare și desăvârșită iubire creștină: "Înfrățiți-vă în dragostea lui Dumnezeu și de oameni, mai ales în aceste zile de cumplită izbeliște. Cuprindeți în căldura inimii voastre creștinești și românești pe toți cei necăjiți din jurul vostru. Mângâiați pe cei deznădăjduiți, ocrotiți pe cei fără de adăpost, ajutați pe cei lipsiți, ca și Părintele cel din ceruri - văzând faptele voastre cele bune - să vă mângâie, să vă ocrotească și să vă ajute cu puterea și iubirea Sa fără de margini"¹³.

Crăciunul anului 1941 prilejuiește ierarhului Nicolae Colan să ofere povețe pentru credincioșii săi de sub stăpânire străină: "*Nu vă amăgiți! Dumnezeu nu se batjocorește; căci ce va semăna omul, aceea va și secera* (Galateni, 6, 7). Citind înțeleptele vorbe ale Apostolului neamurilor, ne gândim, câți dintre oamenii care se socotesc a fi cărmuitori de popoare, n-au semănat decât vântul trufiei lor deșarte; și acum iată că pe urma netrebnicei lor lucrări, nu numai ei înșiși, ci popoare întregi seceră furtuna pustiitoarelor izbeliști"¹⁴.

Persecuțiile și atrocitățile suferite de către populația românească din Transilvania, din partea stăpânirii horthyste¹⁵ a produs profundă mâhnire în sufletul vlădicăi Nicolae Colan. În acest sens, adresează cuvinte ca acestea: "Trufia și nedreptatea vrăjmașului să nu vă întărească spre izbândirea de voi înșivă și spre facere de rău - bine știind că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor amărâți le dă har* (I Petru 5,5) și nepierzând niciodată din ochii voștri cei duhovnicești făgăduința dată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos: că cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui (Matei, 24, 13)"¹⁶.

Ca singur ierarh ortodox, pentru românii transilvăneni, de sub ocupația horthystă, în vizitele sale pastorale a avut ocazia să cunoască soarta tragică a unor clerici și credincioși de aici. Aceasta l-a făcut să descopere adevărata față a stăpânirii horthyste, prin redarea unui text biblic foarte semnificativ. Referindu-se la viața bisericească din Transilvania, vlădica Nicolae Colan arăta că: "...unii creștini au îndurat badjocuri și bălăi, ba și lanțuri și temniță. [Alții] au fost uciși cu pietre, au fost fereștruiți, au fost supuși la cazne, au murit uciși de sabie, în cojoace și în piei de capre au pribegit, răbdând lipsuri, strămtorări și tot felul de răutăți" (Evrei 11, 36-37).

Toate le-au răbdat, toate le-au suferit cu ostășească jertfelnicie, bine știind că în cetatea de strălucitoare lumină a celor izbăviți nu se intră decât în haina de nuntă a sufletului neprihănit¹⁷.

După eliberarea țării de sub stăpânirea maghiaro-horthystă (în 1945), viața bisericească românească își începe cursul normal. În pastorală de Crăciun a anului 1945, episcopul Nicolae Colan, le reamintește credincioșilor săi îndemnul ce li l-a dat în cursul anilor 1940-1944: "Vă aduceți aminte, dragii mei, că în timpul acestor patru ani întunecați n-am încetat a vă îndemna: <<Să fiți tari și neclintii în credință>> (I Cor. 15, 58), <<să nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci să vă temeți mai vârtos de cel ce poate să piarză și trupul și sufletul în Gheenă>> (Matei 10, 18).

Acum când soarta noastră ni s-a întors spre bine, vă mulțumesc că, ascultând de îndemnul meu stăruitor, toate le-ați răbdut crezând și toate le-ați crezut răbdând, zidindu-vă nădejdea pe adevărul Scriturilor Sfinte, după care *pătimirile de acum nu se pot asemăna cu slava care va să ni se descopere nouă* (Romani 8, 18)¹⁸.

În scrisorile sale personale, ierarhul Nicolae Colan n-a uitat de jertfele date de poporul român atât în cei patru ani de ocupație horthystă (1940-1944), cât și în timpul celui de-al doilea război mondial. În acest sens, vlădica pomenit, îndeamnă la recunoștință, pe ascultătorii săi: "Să cinstim amintirea fraților noștri... care cu prețul vieții lor au răscumpărat slobozenia noastră. Să ne rugăm pentru odihna sufletului lor și să nu uităm de cei rămași în urma eroilor noștri căzuți - orfani și văduve - care cu dreptate așteaptă ocrotirea și ajutorul nostru frățesc. Pe ei îi ocrotește, desigur, și Statul și Biserica."¹⁹

După încheierea celui de-al doilea război mondial, o mare secetă a bântuit pământul Moldovei (în 1946), care a secerat mii de vieți omenești. Vlădica Nicolae Colan n-a stat indiferent față de soarta fraților noștri moldoveni. Gândurile sale și le-a exprimat în Pastorală de Crăciun a anului 1946: "Sunt atâția frați care așteaptă ajutorul nostru. Cei mai mulți sunt din Moldova tuturor suferințelor și jertfelor aduse pentru neam. În războiul celălalt atâția dintre noi²⁰ am găsit un adăpost și-o găzduire de frate în Țara lui Ștefan cel Mare. Acum e rândul nostru să ne deschidem inimile pentru necazurile mari ale fraților moldoveni rămași acasă fără pâinea cea de toate zilele sau pentru dragii lor copilași, care au venit la noi, ca să scape din ghearele foametei care-i păstă lângă părinții lor. Ajutându-i să treacă peste greul acestei ierni, ne împlinim o creștinească datorie și cea dintâi poruncă ce se îndreaptă către noi din leagănul dumnezeiescului Prunc, a cărui naștere o sărbătorim"²¹.

În urma acestei scrisori-pastorale mulți credincioși din Eparhia Clujului au trimis ajutoare fraților lor din Moldova sau au găzduit, luni întregi, copii și familii moldovene în Transilvania.

În jurul anilor '60 multe popoare, îndeosebi africane și asiatice își câștigă libertatea. Mitropolitul Nicolae Colan se bucură sincer de aceste izbânzi, ca unul ce a trăit în cruntă robie (1940-1944): "Noi, românii, suntem un popor care abia am apucat să scăpăm de robie și nu o dorim nimănui. Dimpotrivă, ne bucurăm frățeste de izbânzile tuturor popoarelor care se silesc să-și dobândească și ele libertatea și dreptatea ce li se cuvin. Căci nici de libertatea și nici de dreptatea ta nu te poți bucura pe deplin decât știind că de binefacerile acestor mari bunuri se bucură și semenii tăi, de orice limbă, de orice lege și de orice culoare ar fi ei"²².

Până la sfârșitul vieții sale n-a încetat să îndemne la dragoste nețărmurită față de Biserică și Țară, cele două cetăți ce trebuie să fie apărate cu strânicie de către fiecare cetățean și credincios. Între ele trebuie să se înalțe o punte trainică, iar, prin ele, credinciosul și cetățeanul acestei lumi să poată urca cu ușurință la Cetatea cerească: "Sunt însă două legături trainice care ne țin laolaltă, în toată vremea - arată mitropolitul Nicolae Colan - alipirea de Hristos și de Biserica Sa și dragostea nețărmică față de Patria noastră. Pe cea dintâi o vădăm cinstind cu creștinească cuviință și tragere de inimă predaniile <<legii>> noastre strămoșești, dreapta credință ortodoxă răsăriteană. Pe cealaltă, o arătam nevoindu-ne să fim pildă pentru

semenii noștri în părtășia însuflețită la săvârșirea a tot lucrul bun și poporului nostru de folos, să fim oameni ai păcii și ai buneivoini”²³.

Statormic mărturisitor de credință răsăriteană, iubitor devotat de Țară și Neam, mitropolitul Nicolae Colan este model autentic de cleric, credincios și cetățean de la răscrucea veacurilor XIX și XX.

NOTE

1. vezi Alexandru Moraru, *La răscruce de vremi o viață de om: Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului (1936-1957). După documente, corespondență, însemnări, relatări, impresii*, Cluj-Napoca, 1989; Nicolae Colan, Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, *Pastorale* (volum editat de Pr. Lector Dorel Man), Cluj-Napoca, 1995, *Omagiu Mitropolitului Nicolae Colan (1893-1993)* - volum îngrijit de Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Cluj-Napoca, 1995.
2. În desfășurarea lucrării se vor da citate din *Pastoralele* editate de Pr. Lector Dorel Man.
3. *Pastoralele...*, p. 116.
4. *Ibidem*, p. 63.
5. *Ibidem*, p. 164.
6. *Ibidem*, p. 227.
7. *Ibidem*, p. 19.
8. *Ibidem*, p. 18.
9. A.Simion, *Dictatul de la Viena*, Cluj, 1972, p. 179-236.
10. *Pastorale...*, p. 27.
11. *Ibidem*, p. 27.
12. *Ibidem*, p. 28.
13. *Ibidem*, p. 32.
14. *Ibidem*, p. 35.
15. Mihai Fătu, *Biserica Ortodoxă din nord-vestul țării sub ocupația horthystă 1940-1944*, București, 1985, p. 62-191; Nicolae Comeanu, Mitropolitul Banatului, *Biserica românească din nord-vestul țării în timpul prigoanei horthiste*, București, 1986, p. 2-138; Constantin Voicu, *Biserica strămoșească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală și națională a poporului român*, Sibiu, 1989, p. 211-254.
16. *Pastorale...*, p.36.
17. *Ibidem*, p. 43.
18. *Ibidem*, p. 47.
19. *Ibidem*, p. 181.
20. În tinerețe, în anii 1917-1918 a fost refugiat în Basarabia, vezi Alexandru Moraru, *op. cit.*, p. 18-19.
21. *Pastorale...*, p. 53.
22. *Ibidem*, p. 113.
23. *Ibidem*, p. 248.

CHURCH AND NATION IN ARCHBISHOP NICOLAE COLAN'S PASTORALS (Summary)

An outstanding personality of the Orthodox Church life from Transylvania, the Archbishop Nicolae Colan (1893-1967) became popular for his intense patriotic, cultural and theological activity.

In his Pastorals: „Christmas,” and „Easter,” (from the year 1936-1967), he treated various subject matters. Among them Church and Nation, two elements that go through his entire thinking about the earthly life beyond the grave.

In his conception, The Church and The Country (with its people) are two fortresses that must be well guarded, with the life's price before the inner and outer enemies. He states that there must be

paths connecting intensely the two fortresses, which, united may tie the earthly fortress with the Heavenly Fortress, the eternal one.

In each of the two earthly fortresses there must be faithful religious citizens, devoted to them and who, by their effort, not only guard and defend fortresses, but also have the chance to conquer the Heavenly Fortress (the Heaven), gaining the eternal salvation.

In his pastoral writings the two notions and realities: citizen and Christian merge and identity in the being of our Romanian nation.